

малого підприємництва можуть стати подальша цифровізація бізнес-процесів, інтеграція у міжнародні ринки, розвиток інноваційних видів діяльності та зміцнення експортного потенціалу. Важливим фактором також залишатиметься підтримка підприємців на регіональному рівні, зокрема в контексті відновлення постраждалих територій та стимулювання релокації бізнесу.

Отже, за умови ефективної державної політики та сприятливого інвестиційного клімату малий бізнес має потенціал стати одним із ключових драйверів економічного відновлення України та забезпечити її довгострокове економічне зростання.

Список використаних джерел

1. Показники діяльності підприємств. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 10.04.2026).
2. Аналітика ринку ФОП в Україні. Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2026/01/20/166597002/> (дата звернення: 10.04.2026).
3. ФОПноміка: економіка українських ФОПів в реальному часі. Opendatabot. URL: <https://opendatabot.ua/open/foponomics> (дата звернення: 11.04.2026).
4. Релокація підприємств в Україні. Opendatabot. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/business-relocation-2025-12> (дата звернення 10.04.2026).
5. «Робота» – урядова програма безповоротних грантів. «Робота.Дія». URL: <https://erobota.dia.gov.ua/> (дата звернення 11.04.2026).
6. Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 331. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/331-2022-%D0%BF> (дата звернення 11.04.2026).

УДК 630:330.34

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

*Оксана Костюк
kostuk@stlk.in.ua
методист*

*Сторожинецький лісовий фаховий коледж
м.Сторожинець*

Лісова галузь України на сучасному етапі переживає найбільш радикальну та глибоку трансформацію за весь період незалежності. Лісовий фонд, що займає близько 15,9% території країни (приблизно 10,4 млн га), є не лише критичним природним ресурсом та джерелом сировини, а й стратегічним активом національної та екологічної безпеки. Роль лісів у депонуванні вуглецю, регулюванні водного балансу та збереженні біорізноманіття стає фундаментальною на тлі глобальних кліматичних викликів, де Україна прагне стати активним учасником європейського «Зеленого курсу».

Сьогодні стан галузі визначається трьома магістральними векторами: інституційним переходом до єдиної вертикалі управління, масштабною цифровою трансформацією («Ліс у смартфоні») та критичною необхідністю адаптації господарювання до умов повномасштабної війни. Метою даного реферату є системний аналіз поточних реформ, технологічних інновацій у вітчизняному лісовому господарстві та визначення довгострокових перспектив інтеграції України у європейський екологічний та економічний простір через впровадження принципів сталого (невиснажливого) лісоуправління, що базується на науковому підході та цифровій прозорості.

Фундаментальним етапом новітньої історії галузі стало створення у 2022 році єдиного державного спеціалізованого господарського підприємства - ДП «Ліси України». Цей крок став відповіддю на застарілу модель управління, поклавши край епосі розрізнених лісгоспів, які часто функціонували як окремі «князівства» з діаметрально різними рівнями доходів, технічного забезпечення та стандартів управління.

Ліквідація понад 150 юридичних осіб та їх об'єднання в єдину структуру дозволили впровадити жорстку вертикаль контролю, уніфікувати заробітні плати та запровадити єдину інвестиційну політику, спрямовану на модернізацію всього сектору.

Раніше лісгоспи у ресурсних регіонах (Полісся, Карпати) мали величезні надприбутки, тоді як лісгоспи Півдня та Сходу, що виконують переважно захисні та меліоративні функції, ледь виживали без державних дотацій. Сьогодні централізація ресурсів дає змогу фінансувати охорону, захист та відтворення лісів у малолісних регіонах за рахунок загального прибутку компанії, створюючи єдиний фінансовий «щит» для всієї екосистеми.

Продаж необробленої деревини тепер здійснюється виключно через ліцензовані товарні біржі (наприклад, УЕБ). Це повністю ліквідувало прямі договори, які роками були головним джерелом корупції та кулуарних домовленостей. Забезпечено 100% прозорість: кожен кубометр продається за реальною ринковою ціною через відкритий аукціон, що призвело до суттєвого зростання податкових надходжень та забезпечило рівний доступ до ресурсу для всіх деревообробників.

Реформа чітко розмежувала функції: Держлісагентство зосередилося виключно на державному нагляді, формуванні політики та контролі, тоді як ДП «Ліси України» відповідає за безпосереднє господарювання. Це усунуло конфлікт інтересів, коли орган сам себе контролював.

Попри виклики воєнного стану, в Україні триває реалізація амбітної програми щодо збільшення площі лісів на 1 мільйон гектарів. Важливо, що парадигма висадки змістилася з суто кількісних показників на якісні та екологічні:

Лісівники відмовляються від створення вразливих монокультур (наприклад, суцільних посадок сосни), які є «пороховими бочками» під час пожеж. Натомість створюються складні, різновікові змішані лісостани з домішками листяних порід, що мають значно вищий природний імунітет до глобального потепління, засух та масових нападів шкідників.

Вперше на законодавчому рівні запроваджено механізм збереження лісів, що самотужки виросли на покинутих сільськогосподарських землях. Це дозволяє легалізувати сотні тисяч гектарів вже існуючого молодого лісу, що є найбільш екологічно доцільним та економічно вигідним способом збільшення лісистості країни.

Україна демонструє одні з найвищих у Європі темпів впровадження цифрових рішень у лісовому секторі. Проект «Ліс у смартфоні» — це не просто гасло, а комплексна система, що робить кожну операцію в лісі видимою для держави та громадськості.

Система електронного обліку стала обов'язковою абсолютно для всіх лісокористувачів. Кожна партія деревини отримує унікальну пластикову бирку з QR-кодом, дані з якої миттєво потрапляють у центральну базу. Будь-який громадянин, представник митниці чи поліції може відсканувати код і побачити повну «біографію» колоди: де, ким і коли вона була зрубана, та на якій машині перевозиться.

Повна відмова від паперових накладних унеможливила класичну схему «лівих» рейсів. Електронна товарно-транспортна накладна створюється в момент завантаження в лісі, фіксує точний час та координати, і її неможливо видалити чи відредагувати після відправлення, що фактично блокує легалізацію незаконно добутого ресурсу.

Інтерактивна карта лісів України відкрила доступ до даних про лісорубні квитки та плани господарських робіт. Це дозволяє місцевим громадам та екоактивістам перевіряти законність будь-якої рубки у реальному часі.

Впровадження алгоритмів штучного інтелекту для аналізу знімків з супутників дозволяє виявляти незаконні рубки площею від декількох соток. Система порівнює фактичний

стан лісового намету з дозвільною документацією і автоматично сигналізує про аномалії, мінімізуючи людський фактор у системі контролю.

Мережа висотних спостережних веж тепер оснащується камерами з тепловізійними сенсорами. Завдяки програмному забезпеченню, що розпізнає дим на ранніх стадіях, час реакції на загоряння скоротився до мінімуму, що дозволяє локалізувати вогонь ще до того, як він перетвориться на масштабну низову чи верхову пожежу.

Повномасштабна агресія РФ призвела до безпрецедентної екологічної катастрофи. Ліси стали місцем запеклих боїв, що призвело до деградації ґрунтів, знищення біорізноманіття та колосальних прямих збитків, які вже обчислюються сотнями мільярдів гривень.

Понад 30% лісового фонду України в північних та східних областях залишаються смертельно небезпечними. Міні-пастки та нерозірвані снаряди унеможливають проведення санітарних заходів, догляд за лісом та ефективне гасіння пожеж, перетворюючи заповідні території на зони відчуження.

Осколки снарядів, що застрягли у стовбурах дерев («металізація»), роблять таку деревину непридатною для високотехнологічної переробки. При потрапленні на пилораму метал миттєво виводить з ладу дорогі пили, що знецінює ліс у зонах бойових дій, переводячи його в категорію низькосортного палива (дров), що підриває економіку лісгоспів.

Масштабні пожежі, спричинені обстрілами, часто неможливо загасити через мінну небезпеку для рятувальників. Це призводить до вигорання тисяч гектарів унікальних екосистем. Окрім втрати деревини, це спричиняє величезні викиди, посилюючи парниковий ефект та руйнуючи природні оселища рідкісних видів флори та фауни.

Майбутнє галузі полягає в глибокій інтеграції у європейську біоекономіку та перетворенні лісу з джерела сировини на фундамент високотехнологічної індустрії з високою доданою вартістю.

Україна послідовно рухається до моделі повного циклу переробки всередині країни. Пріоритетом стає розвиток меблевої промисловості та сучасного паперового виробництва, що створює робочі місця та збільшує податкові надходження.

Україна вже побудувала дев'ять ультрасучасних заводів (Львів, Житомир, Кіровоград тощо), які виробляють сіянци із закритою кореневою системою (ЗКС). Використання скандинавських ліній висіву дозволяє отримувати рослини з ідеальною генетикою та розвиненою кореневою системою в спеціальних касетах. Такі дерева мають приживлюваність понад 98% і здатні до випереджаючого росту, що є ключем до швидкого відновлення лісів на деокупованих територіях.

Наукові дослідження спрямовані на створення банку насіння найбільш стійких місцевих популяцій, що дозволить зберегти генетичне ядро українських лісів для майбутніх поколінь в умовах агресивної зміни клімату.

Україна має колосальний потенціал на міжнародному ринку вуглецевих квот. Впровадження методів поліпшеного управління лісами дозволяє розраховувати обсяги додатково поглиненого вуглецю. Продаж «вуглецевих кредитів» великим промисловим компаніям може стати потужним джерелом валютних надходжень, які будуть спрямовані на збереження пралісів та заліснення нових територій без необхідності промислових рубок.

Лісова галузь України трансформується з консервативної та закритої системи у прозорий, цифровий та інвестиційно привабливий сектор, що відповідає глобальним стандартам. Попри важкі випробування війною, системні реформи — від централізації управління до впровадження штучного інтелекту в моніторинг — закладають фундамент для повоєнного відновлення.

Успіх галузі залежатиме від здатності держави завершити гуманітарне розмінування лісів, залучити інвестиції в глибоку переробку та повноцінно стати частиною європейської екологічної архітектури. Майбутнє українського лісу — це баланс між економічною ефективністю, цифровим контролем та глибокою повагою до природи як до живого організму, що потребує захисту та розумного відновлення.

Список використаних джерел

1. Лісовий кодекс України (із змінами, внесеними згідно із Законами № 2321-IX від 20.06.2022, № 2973-IX від 20.03.2023).
2. Державна стратегія управління лісами України до 2035 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1777-р.
3. Головащенко М. В. Економіка лісового господарства в умовах цифрової трансформації. — К.: КНЕУ, 2023. — 288 с.
4. Коваль Я. В., Лицур І. М. Лісоресурсний потенціал України: проблеми відтворення та раціонального використання. — Львів: Панорама, 2022. — 340 с.
5. Ткачук В. П. Цифровізація лісової галузі: від електронного обліку до штучного інтелекту. // Екологічний вісник України. — 2023. — № 11. — С. 14–22.

УДК: 343.35:316.75

**АНТИКОРУПЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ
КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА**

Людмила Кузнецова
канд. юрид.наук, доцент
Черкаський державний технологічний університет
м.Черкаси

Одним із показників європейського розвитку держави є стан антикорупційної політики та розроблена на цій підставі Стратегія боротьби з корупцією. Питання корупції є складним та багатограним, що охоплює не лише правову та економічну категорію, вона торкається усіх сфер життя суспільства (соціального, духовного, культурного). Від стану корупції в державі залежить побудова міжнародних відносин, а тим самим і довготривале міжнародне партнерство.

Корупція у відповідності до Закону України «Про запобігання корупції» - це використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [1].

На думку багатьох аналітиків та дослідників наявність корупції стає причиною того, що у країні діють офіційна й неофіційна суспільні підсистеми. З одного боку діють правові та моральні норми, з іншого – протиправні, на вигляд простіші, методи. У другій підсистемі суб'єктами проводяться протиправні дії, розбудовуються неофіційні зв'язки із власною системою цінностей, специфічними цілями та методами їх досягнення. Характерним для даної системи є створення власних правил та норм поведінки, які є викривленими по відношенню до стандартним суспільних норм й суперечать діючому законодавству. На їх думку щоб подолати корупцію, вважається за необхідне не тільки стабілізувати економіку та створити систему правоохоронних та антикорупційних органів. Не менш важлива наявність політичної волі влади та бажання суспільства, оскільки корупційні дії втілюються не тільки у державно-владних відносинах, а й у суспільних [2, с.960].

Важливу роль у протидії корупції повинна відігравати антикорупційна культура, яка має бути одним із державних пріоритетів та нульова толерантність до будь-яких корупційних проявів. Антикорупційна культура характеризує рівень свідомості громадян та суспільства, їх політичну активність щодо будь-яких корупційних проявів. Усвідомлення суспільством